

CURSUS NAJAAR 2013

Filosofie en taal

door drs. Arend Jagersma, filosoof

Van oudsher stellen filosofen belang in het thema 'taal'. Wie nadenkt over mens en wereld lijkt dat immers altijd al in talige vorm te doen. Dat werpt vragen op over de verhouding tussen denken en taal. Is taal het noodzakelijke voertuig van het denken, of heeft menselijke reflectie een voorttalige structuur? Dient taal te worden gezien als iets wezenlijks of als iets bijkomstigs? Wordt onze ervaring van de werkelijkheid beïnvloed door de taal die we spreken, of staat die daar los van? En leent de alledaagse taal zich bij uitstek voor het verwoorden van gedachten, of moet omwille van de precisie juist worden gestreefd naar het ontwikkelen van een kunstmatige taal waarin de mogelijkheid van misverstanden bij voorbaat wordt uitgesloten? Vragen die in de moderne filosofie prangender zijn geworden en in het middelpunt van de belangstelling zijn komen te staan. Niet voor niets karakteriseert men de hedendaagse filosofie wel als een tijdperk waarin zich een 'talige wending' heeft voltrokken. Er is nagenoeg geen contemporaine denker te vinden die zich niet heeft beziggehouden met de taal. De gebruikelijke tegenstelling tussen analytische en continentale filosofie wordt bovendien verzacht door het feit dat denkers uit beide tradities doordrongen zijn van de noodzaak om aandacht te schenken aan de betekenis van de taal in de filosofie. Vandaar dat het de moeite loont om gedurende vijf avonden enkele belangrijke hoofdstukken uit de geschiedenis van de taal-filosofie te bestuderen. Daarbij passeren klassieke discussies de revue, maar zal in het bijzonder aandacht worden besteed aan moderne en hedendaagse ontwikkelingen op taalfilosofisch vlak.

College 1: Inleiding in de taalfilosofie

De wijsgerige reflectie op de taal betreft bovenal vier kernproblemen: 1) de verhouding tussen taal en werkelijkheid, 2) de relatie tussen denken en taal, 3) de vraag naar de aard van de betekenis van taal en tenslotte 4) de vraag naar het gebruik van taal.

College 2: Taal en werkelijkheid

Hoe verhoudt taal zich tot de wereld? Over dit vraagstuk hadden reeds Plato en Aristoteles een ernstig meningsverschil, in de Middeleeuwen bekend geworden onder de naam 'universaliënstrijd'. De wijze waarop taal verwijst naar de wereld speelt ook een belangrijke rol in het werk van Frege, Russell en de vroege Wittgenstein.

College 3: Taal en denken

Wat is het verband tussen taal en de menselijke geest? Volgens de these van de taalkundigen Sapir en Whorf bepaalt de taal die wij hebben leren spreken hoe wij denken en wat we kunnen denken. De vroegere Wittgenstein gaf aan deze opvatting een eigen wending.

College 4: Het betekenisprobleem

We zeggen dat woorden en zinnen dragers zijn van betekenis. De vraag wat we precies bedoelen wanneer we zeggen dat taal betekenis heeft, is echter nog niet zo eenvoudig te beantwoorden. Daarom worden enkele perspectieven op dit vraagstuk nader besproken, waaronder de opvattingen van de logisch positivisten, ook wel de 'Wiener Kreis' genoemd.

College 5: Taalgebruik

Sommige filosofen menen dat de betekenis van taal niet los gezien kan worden van het gebruik ervan. De latere Wittgenstein heeft hier intrigerende dingen over gezegd. Zijn denkbeelden hebben via leerlingen als Austin en Searle geleid tot de ontwikkeling van invloedrijke theorieën over zogenaamde taalhandelingen.

Voor cursusdata, etc. zie pagina 2 in deze folder.

Filosofisch Café Hoogeveen

Programma najaar 2013

DENK mee & PRAAT mee

In het Filosofisch Café Hoogeveen is iedereen welkom die van denken en praten houdt.

U bent van harte uitgenodigd om elke laatste dinsdag van de maand uw geest te scherpen tijdens inleidingen over interessante filosofische onderwerpen, waarbij er gelegenheid is van gedachten te wisselen.

Plaats:

Bibliotheek Hoogeveen (Willemskade 27)

Tijd:

Inloop: 19:00 – 19:30 uur

Aanvang: 19:30 uur

Entree: € 7,00 (incl. koffie/thee)

Meer informatie vindt u op www.filosofischcafehoogeveen.nl en kunt u per email aanvragen via info@filosofischcafehoogeveen.nl.

Samenstelling Werkgroep Filosofisch Café Hoogeveen:

Alex van der Haar	Margreet Jongebreur
Hans Haasjes	Ernst Kuntz
Jan Hendriks	Klaas Reenders

Meer informatie:

Email:	info@filosofischcafehoogeveen.nl
Telefoon:	0528-272899
Website:	www.filosofischcafehoogeveen.nl

Cursus "Filosofie en taal"

(zie de uitgebreide informatie op de achterzijde van deze folder)

Cursusdata:	8, 15 en 22 oktober, 5 en 12 november 2013
Plaats:	Bibliotheek Hoogeveen (Willemskade 27)
Tijd:	19:45 uur (start cursus)
Kosten:	€ 75,00 voor de hele cursus

Voor aanmelding en/of meer informatie vooraf: info@filosofischcafehoogeveen.nl.

dinsdag 24 september 2013

Voorwaarden voor een toekomstige spiritualiteit *dr. Gerard Visser, cultuurfilosoof Leiden*

Over gelatenheid bij Meister Eckhart. De filosoof Martin Heidegger was de overtuiging toegedaan, dat wij in de technische wereld van vandaag en morgen alleen zullen kunnen overleven dankzij een houding van Gelassenheit. Het Duitse "Gelassenheit" en ons "gelatenheid" gaan terug op het Middel-hoogduitse "gelâzenheit", dat door de grote mystieke denker Meister Eckhart als eerste werd gevormd. In deze lezing zal Gerard Visser ons inleiden in diens gedachtegoed. Hij zal zich daarbij concentreren op Eckhart's grond-gedachte van de godsgeboorte in de ziel en de voorwaarde voor deze geboorte, de gelatenheid, die een drievoudige structuur kent: loslaten, zich verlaten op en zijn laten. Deze houding kent een verrassend grote actualiteit. Kunnen wij vandaag de dag immers nog wel iets met rust laten?

dinsdag 29 oktober 2013

De moraal van Boer zoekt Vrouw *drs. Eva-Anne LeCoultre, filosoof te Groningen*

De moraal van Boer zoekt Vrouw lijkt simpel "gewoon jezelf zijn". Maar in de praktijk blijkt dat niet zo eenvoudig. Dat zegt iets over de dilemma's van onze tijd, waarin "authenticiteit" een marketingterm is geworden en geen enkele rol zo moeilijk te spelen is als die van jezelf. Aan de hand van enkele scènes uit dit programma zal ze tonen hoe Boer zoekt Vrouw ons ongemerkt massaal opvoedt in de liefde, in het praten over onze gevoelens en in onze opvattingen over mannen en vrouwen, ouderschap, stad en platteland.

dinsdag 26 november 2013

Zelfrespect en solidariteit in de prestatie maatschappij *prof.dr. Evelien Tonkens, bijzonder hoogleraar Actief Burgerschap, Amsterdam*

De lezing van Evelien Tonkens gaat over haar boek "De beste de baas? Zelfrespect en solidariteit in een meritocratie". Zij pleit niet tegen meritocratie als zodanig, maar ze waarschuwt voor de schaduwkanten er van. Als negatieve aspecten ziet ze o.m. een aanslag op het zelfrespect van "verliezers", een aanslag op de solidariteit van de "winnaars", een aanslag op het gevoel van zekerheid voor ons allen en het risico van het ontstaan van een onbegrensde meetcultuur. Als alternatief introduceert zij het woord "aidocratie" (van het Griekse woord voor "zelfrespect"). Een aidocratie impliceert volgens haar een samenleving, waarin iedereen een basaal gevoel heeft er te mogen zijn en waarin iedereen toegang heeft tot de bronnen van zelfrespect.

